

Hrvatski List

izlazi u Puli, svaki dan u 6 sati ujutro

Pojedini broj 8 helera

Mjesečna pretplata 2 K 40 h

Oglasi 30 h Petit-redak

Godina II.

Odgovorni urednik:
Josip Hain, Pula

Ponedjeljak, 10. travnja 1916.

Tiskom i nakladom
Jos. Krmpotić, Pula

Broj 270

Austro-ugarski ratni izvještaj.

Beč, 9. travnja. (D. u.) Službeno se javlja:

Rusko i jugoistočno bojište.

Na ruskom i jugoistočnom bojištu položaj nepromijenjen.

Talijansko bojište.

Mjestinice žestoka topnička vatra, inače nikakvih osobitih bojeva.

Zamjenik poglavice generalnog stožera pl. Höfer, potmaršal.

Njemački ratni izvještaj.

Berlin, 9. travnja. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana službeno javlja:

Položaj na ratištima u općenitosti nepromijenjen.

Vrhovno vojno vodstvo.

Brzobjavi. Rat.

Zračni napadaj na ruske pozicije.

Berlin, 9. (D. u.) Dne 8. aprila navajala su četiri naša hidroplana na rusko zletistište u Papensholmu kod Kielkonda na otoku Oesel. Na postaju je bačeno dvadeset bomba. Od četiri neprijateljskih letjela, koja su se uzdigla bila na obranu, prisiljena su bila dva, da se spuste. Uza svu žestoku vatru povratila su se naša letjela neostetećena.

Nepovoljan položaj Engleza u Mezopotamiji.

Genf, 8. U jednom članku o vojničkom položaju priznaje londonski list Temps, da se Englezi u Mezopotamiji nalaze u veoma nepovoljnom položaju. List želi i traži, da Rusi pospješe svoj ratni pohod, da clakote kritičan položaj engleskih saveznika.

Njemačka.

Francusko izdajstvo.

Berlin, 9. (D. u.) Kako listovi javljaju, dogodila se je za navale na humak Ternites upadica, koja razlikuje naše do skrajnosti. Francuska posada prve linije podigla je naime ruke u znak u znak, da se hoće predati. Ali čim su bili Nijemci skočili naprijed iz svojih jaraka, pouzdavaju se u taj znak što su ga Francuzi inače uvijek poštivali, to su pograbil Francuzi hitro kao strijela odbačene puške te su stali pucati našima u ledja. To je istina prvi put, da je neprijatelj upotrebio ovo izdajničko postupanje, ali taj čin prekršaj vjere krivci, razumije se, skupo plati.

Govor državnog kancelara.

Berlin, 9. (D. u.) Njegovo je Veličanstvo car brozajnim putem srdačno čestitalo državnom kancelaru za snažne njegove riječi, kojima je u Reichstagu iznio osvjedočeno njemačko stanovište prema prošlosti i budućnosti.

Balkan.

Novo ententino nasilje protiv Grčke.

Milano, 9. (D. u.) Secolo javlja iz Soluna: Francuski je zapovjedništvo izagnalo grčkog potporučnika Avedeisa, koji je vodio malu voj-

ničku stražu u Karazuli, okrivljujuć ga, da je potajno spojen s telefonskom žicom francuskog zapovjedništva, krao vijesti o operacijama i o drugim poslovima francuske i engleske vojske, te da ih je slao dalje svojim poglavarima, kao što da je više puta, prekršivši zabranu, stupio u područje operacija. Francusko zapovjedništvo prikazuje čitavu stvar, kao da se je još Avedeisu prošim izgonom izkazala kakva god milost, a to jedinu radi Grčke uniforme, koju nosi.

Skuludis je prosvjedovao diplomatski načinom. A Grčka štampa piše žestokim načinom protiv Engleza i Francuza, kojima se vruće savjetuje, da čim prije ostave Solun.

Rusija.

Ruski gubitci.

Službeni, ali još nepriopćeni broj od 1. siječnja do 31. prosinca 1915. pale ruske monadi iznaša 1,942.610, a broj palih časnika od početka rata 125.936. Računamo li prema službenom ključu vrhovne vojne ruske uprave, prema kojem na jednog mrtvaca otpadaju četiri ranjenika, to je Rusija imala od 1. siječnja do 31. prosinca 1915. okruglo 7,370.940 ranjenika, a ranjenih časnika od početka rata 501.000. Prema zrtvavštenim se ruskim prilikama se može uzeti, da su tri četvrtine ranjenika opet sposobni za vojnu službu, a dvije trećine, dakle okruglo 1,474.000 posvema nesposobne. U godini je dakle 1915. izlučeno iz ruske vojske preko 3.300.000 ljudi. Tomu treba da se pribroje zahvaćeni Rusi, od kojih je bilo u Njemačkoj godine 1905. njih 1.100.000 a u Austro-Ugarskoj njih 400.000. Sveukupni dakle gubitak ruske vojske iznaša u godini 1915. okruglo 4.800.000 momaka, a od početka rata do 31. prosinca 1915. gubitak časnika 225.000. Prema izvješću pariškog lista Matin izgubili su osim toga Rusi od početka rata do 2. prosinca 1914. na mrtvima i ranjenicima oko 1.650.000 ljudi. Od toga je bilo 350.000 mrtvih. Sveukupni je ruski gubitak od početka rata do svršetka prošle godine preko pet i pol milijuna ljudi.

Francuska.

Francuske žene u pomoćnoj vojnoj službi.

Paris, 8. Francuska počinje da nadoknadijuće čete pomoćne vojne službe sa ženama. Kako današnji listovi javljaju, naložio je ratni ministar, zapovjednicima skladišnih otdjela, da u vojarnama u pomoćnoj službi što više zaposle žene umjesto vojnika.

Italija.

Odstup talijanskog ratnog ministra Zupelli-ja.

L u g a n o, 9. Talijansko novinstvo pozdravlja promjenu u ratnom ministarstvu neprijetenim zadovoljstvom. List Secolo označuje novoga ministra rata Morovne pouzdanikom Cadorne. Smutnja je u dvorlovnom vojnom vodstvu, koja je godine 1866. uhvalena bila do katastrofe, sad isključena. Tko da danas neogranjeno zapovjeda, jest Cadorna, što je novim jamstvom za pobjedu. List Tribuna podsjeća međutim na to, da je bila zaostala Zupelli-jeva, što je stvorilo današnju vojajuću se i snažnu talijansku vojsku tako rekavši iz ničesa.

Z ü r i c h, 9. List Züricher Post bavi se kojekakvim predmjelovanjima o razlozima odstupanja talijanskog ratnog ministra Zupelli-ja, te među tim primjerice navajda, da nije htio da preuzme obvezu, koje su Salnodra i omnino predložili bili u Parizu.

Neprijateljski ratni izvještaji.

Francuska.

Paris, 7. Službeno izvješće od 6. o. mj. u 11 sati poslije podne:

Zapadno Mose nastavljavaju Nijemci svoje tvrdokorno opstrijeljavanje promaknutog kuta naših položaja kod Bethincourta kao što i sela Esnes Monteeville. Istočno Mose bila je visina Poivre izvrgnuta tekom dneva žestokoj vatri, uslijed koje se je moglo očekivati opću navalu. Ali naša zlatvorna vatra je neprijatelju zapriječila, da ostavi jarke. Južno i zapadno tvrdjave Demaumont prodire su naše čete nakon visje manjih bojeva, kod kojih je došlo do boja čovjeka sa čovjekom, na fronti od 50 metara u neprijateljske spojne jarke u dubljini više nego 20 metara. Na veće poduzeta neprijateljska navalna u bok sasna se je izjelovila. U Loreni djelovala je naša artiljerija istočno Lunevilla među Vezonne i Wasgenskom šumom. Sa ostalih fronta nemaju važnijih događaja.

U ožujku djelovali su naši letioći na cijeloj fronti, osobito u okolini Verduna. U mnogobrojnim zračnim bojovima oborili su naši letioći 31 neprijateljskih letjela, od kojih je devet goreći palo u neprijateljske vrste. Zna se, što se je dogodilo sa 22 letjela, koja su bila od naših letioća nad neprijateljskim vrstama napadnuta: 12 ih je goreći palo na zemlju, a 10 su se spustila, vrteći se u vatri naših letioća. Osim toga su naši obrambeni topovi oborili četiri neprijateljska letjela. Jedan je zrakoplov pao među naše vrste u okolini Avocourta, a tri su pali u neprijateljske vrste. Dok su Nijemci u ožujku izgubili ukupno 35 letjela, izgubili smo mi u zračnim bojovima 13 letjela. Jedno je palo u naše vrste, 12 u neprijateljske vrste.

Karakterističan je neraszmjer naših i neprijateljskih letjela među onima, koja su pala na francusku stranu i onima koja su pala na neprijateljsko tlo. Po spisima, koja smo našli kod zarobljenih njemačkih letioća, morali su oni dobiti zapovjed, da što manje prelijeću vlastite vrste. Rezultati iz mjeseca ožujka dokazuju, da su nasuprot naši letioći letjeli nad neprijateljskim područjem, da traže boji.

Italija.

R i m, 8. Službeni izvještaj od 7. — Na Kruu je eksplodiralo munijsko skladište. Na Soči običajna topovska djelatnost. Na Krasu je u noći na 6. jako neprijateljsko odjejenje poduzelo uzaludnu, krvavu navalu na naše nove položaje istočno Selca. Iznemadivši neprijateljske čete salvama topništva, strojnih pušaka i živim puskaranjem, suzbismo ih prije nego li su se mogli približiti našim žičnim ogradama, prouzročivši među njima nered i strasne gubitke. U zračnom boju postigli smo veliki uspjeh. Već smo jureći odbili neznanje neprijateljske zračne navale u Koruskoj i na Soči. Hitajući nas u noći iznenadili, doletjelo je prošle noći sedam neprijateljskih letjela nad dolinu među Sočom i Tagliamento. Naši smionci zrakoplovi brzo su se digli te potjerali neprijateljska letjela, oborivši dva letjela i zarobivši četiri zrakoplova, među kojima tri časnika.

Politika.

Budnost, spremnost, odlučnost.

Vladino službeno izvješće, što je izaslo u mnogim nizozemskim listovima, kaže o obustavi vojničkih dopusta sljedeće: „To nije posljedica političkih zapletaja. Nema sukoba, ne prijeti nam neposredna ratna pogoba, nema ultimatum, nitko ne traži od Nizozemske stogod nemoguća. Obustava dopusta je puika njemačke opreznosti, da se savuša nepokolebiva odluka Nizozemske, da može u svojoj neutralnosti ustrajati. Nema mjesta nika-

kojev stvari. Ali moramo biti ipak na oprezu, jer što nam nije sada preko puta, to nam se može prikazati sutra. Treba se čuvati od optimizma, kao što i od pesimizma, koji potlađa. Mi nijesmo još izvan ratne pogibelji; a mjera opreznosti, što smo ju poduzeli, imade svoj razlog o tome, što su porasle vjerojatnosti rata i pogibelji, kojima je zemlja izvrgnuta. Nije umjesno, da vlada raspumi, u čemu se te pogibelji sastoje. Očito je, da vlada nije tako radila iz odusevljenja ili iz strasti, već jedino iz nužde. Budnost, spremnost, odlučnost, to je ono, čime se može zemlji najviše koristiti. Čim si više budemo svjesni ozbiljnosti položaja, tim ćemo više izgleda imati, da ostanemo izvan borbe. Da nijesmo ovih dana prevez toga doživjeli, bilo bi sada probudjenje nizozemskog lava više uzrok za umirnoje, nego li protivno.

Ruski nazovi-parlament.

Promjena u ruskoj vladi jedva da će biti zaključena odstupom ministra Hvostova, o kojemu smo svojevremeno opširno bili izvjestili. Opozicija u dumi moći će da bilježi i nadaljnjih uspjeha. Susamo li njihove govornike i čitamo li njihove novine, morali bismo da mislimo, e stiče ruski parlamentarizam neprestano novih uspjeha, otkako je prinukao bio Gorenkina na ostavku. No u zbilji stoje stvari posve inače. Navodno burno se djelovanje dume sastoji ponajpče u tom, što na rasprave dolazi redovito samo nekih sedeset do sedamdeset članova, što je onomadlje i Menšikov nekako kao u brizi naglasio bio. Osobne promjene u ministarstvu, zatim mjere, koje je vlada bila preduzela, da predusretne nekomju prilično tekšim zlopobarama i sve ono ostalo — sve to nijesu nikakva priznanja ni popuštanja opoziciji, nego mjere, da si vlada osigura vlastitu slobodu za djelovanje. Posljedice popustljivosti protiv zločinacem radu „crne stoline“, posljedice brutalne politike nahukšavanja i ogrječenje radi jednog materijalnog stanja, izazvanog nespretnom upravom i nepodjiljom korupcijom, moglo bi da bude veoma neprilično, kad bi se ovoga ili onoga dana imale stvorili i proglasili važne kakove odluke. Radi toga priustaju parlamentarizmu i opoziciji ovo ove nazovi-uspjeha, a isto tako i zemštvima, jednoin parlamentarnim skupina, u kojih djelovanje još mnogo nada stavljaju oni, koji trijezno misle. Najnovija je odredba ministra predsjednika Šturmerna, kojom zabranjuje zemštva raspravljaju o političkim prilikama i ratnom položaju, eto dokaz, kako taj svemocni „reakcionar“ stuje prava ovih mjesalih zastupstva! Ako se svemoćnici ponasaju, kao da kane uvazavati riječi i opomene kritičara, čine to lih zato, da se nesuglasice izravnuju samo između njih i protivnika, a bez sudjelovanja onih daljnjih krugova. I sad se dakle radi po staroj metodi. Pucki slojevi žive posvema ravnodušno, ako ih ne uznubi kakova lokalna upadica. Oni se jedva brinu za velika pitanja sadašnjosti i budućnosti. O kakovom odlučnom stajalištu na ta pitanja ne može ni da bude govora. Čvrsti je korjen u Rusiji uhvatilo tek istismuce Austrijanca i Nijemca iz unutrašnjeg života u carstvu, premda interescni gospodarstvenog ruskog razvoja vele, da se moraju poslije rata ponovno uspostaviti gospodarski odnošaji s tim državama. No i ovo stoji: u širokim je slojevima mržnja na Nijemca veoma velika, kud i kamo veća ne ngoli ona na Austro-Ugarsku. Što se tiče svršetka rata, to goji samo nekoliko optimista nadu u pobjedu, koji obrazlažu ustrajnošću Engleske. Velika međutim većina drži svjadanje centralnih vlasti nemogućim i smatra Englesku za zapriječku sklopljenja mira. Ovo se potonje potvrđuje i činjenicom, što engleski izaslanici, kao i francuski te belgijski agenti, koji moraju u njima da rade, obilaze zemljom i tjeraju silnu propagandu za nastlavanje rata. Ali ti ljudi imadu i drugu jednu zadaću. Oni imaju da paze na držanje oblasti, kako ove ne bi ništa poduzele, odnosno propustile, čime bi mogla da ohladi simpatija prema saveznicima. (Usput primjećujemo, da je jedan od najvećih ruskih listova Novoje Vremja postao nedavno vlasništvo jednog englesko-francuskog društva.) Među pučanstvom ne mogu ti agenti mnogo da postignu, jer ono kao da je već posve otupjelo. A i sama vojška kao da je isto tako otupjela. Čete se sljepo pokoravaju zapovjedima, ali samo automatično, bez ikakvog odusevljenja i nade u pobjedu, te se i medijum vojnicima već širi vijest, da bi doskora moglo doći do mira bez pobjede, kad ne bi oni, koji su na kornilih države, stajali pod pritiskom svojih savezničkih dužnosti.

Vrijeme od 30 stupnja geografske dužine.

Savezno je njemačko vijeće odredilo 5. o. m. j., da se od 1. svibnja do 30. rujna 1916. mjesto srednjeevropskog vremena uvede srednje sunčano vrijeme, kakvo je na 30. stupnju geografske dužine istočno od Greenwichea. To znači, da se moraju u Njemačkoj svi satovi potegnuti za 1 sat natrag. 1. će svibnja početi već 30. travnja u 11 sati na večer; a 30. rujna trajati će do 1 sata ujutro od dne 1. listopada. 1. će listopada opet vrijediti staro srednjeevropsko vrijeme.

Tako će u Njemačkoj po ljetu započeti čitavo dnevno življenje 1 sat prije, nego li inače. Time će se postići dvoje: prvo, izabiti će se bolje sunčano svjetlo, što će jako koristiti za zdravlje; drugo, pristediti će se umjetno svjetlo i postići time lijepu gospodarsku korist.

Čitava ta stvar nije nipošto smiješna, niti nova. Više se je godina već na to mislilo, ali nije se moglo prenesti vrijeme za jedan sat ranije bez međunarodnog sporazuma i uređenja. Ali sada u ratu nije ništa prijedišlo Njemačku, da to pitanje za sebe sama uredi.

Svakako bi bilo i za nas poželjno, da se uvede ranije vrijeme. Dizati se sat ranije, objedovati u 11 sati, legnuti sat ranije, to ne bi ništa škodilo, a koristilo bi zdravlju i džepu. Vidjeti ćemo, hoće li i naša vlada slijediti primjer naše napredne saveznice Njemačke.

Razne vijesti.

Kako se u Americi na račun svjetovne vojne obogaćuju. (Senzacionalna statistika i ednih američkih novina.) Prije mjeseca augusta 1914. bilo je u Zdrženim državama oko 4100 milijuna, a sad je taj broj prema eijenjenju lista Review of Reviews, stono izlazi u Newyorku, porasao za „samo“ pet stotina više. Razlog je tomu dakako u silnom poskupljenju američke oružje i municijske industrije, koje vodi upravo do začudnih dobitaka. Evo nekoliko podataka o tom gotovo nevjerojatnom dobitku:

Tvornica je baruta, vlasništvo nekoga Duponta, sklopila ugovore u visini od preko jedne milijarde, te je mogla da u oktobru prošle godine porazdijeli svojim akcionarima dividendo od 200 postotaka. Ona posjeduje pet velikih tvornica, koje izgledaju poput malenih gradova. Na plaćama i dnevnicama isplaćuje mjesечно četiri milijuna, a pojedini, osobito spretni radnici zaslužuju dnevno i po 90 kruna. Materijala za rasprsnuće dogotavlja se dnevno 460.000 kilograma, a bezdimnog baruta priredjuje samo tvornica u Eamoy's-u danomice 35.000 kilograma, a pošto se prodaje funta toga baruta ententi uz cijenu od jednoga dolara, to imadu ova tvornica čisti dobitak od jednog i pol milijuna kruna na dan. Kraj toga se tvornica neprestano raširuje, te je oko novogradnja zaposlenih 10.000 radnika: ondje, gdje je prije godinu dana raslo još žito, dime se danas dimnjači ogromne tvornice munije, u kojoj je zaposleno 29.000 radnika. Isto vrijedi i za tvornice društva Bethlehem Steel Company, koja kao da je na svijetu najveća glade dobave oružja i municije, te da dapače nadmašuje istoga Kruppa i Cruzota.

Dobici ovih potonjih tvorničara iznašli su prošle poslovne godine 225 milijuna. Godimice se producira u toj tvornici pušanog praha oko milijun tona, a kod toga se je povećala bila cijena praha od početka rata za nekih 15 kruna. A kako poslovodja kuće, „glasoviti“ Mr. Schwab prima 10 postotaka od čistoga dobitka, to je jasno, da će postati milijunašem. Što se tiče priugotavljanja granata, to je broj gotovo nevjerojatno poskočio; samo jedna jedina tvrtka u Brooklyn dogotavlja danomice po 15.000 komada, za koje plaća ententa 800.000 kruna, a od toga imadu poduzetnik 400.000 kruna čistog dobitka.

A ne samo tvorničari, nego će i čitavo mnoštvo drugih ljudi silno obogaćeti kraj svjetskoga rata. Kod vojnih dobava ne sudjeluju naime samo tvornice, nego dapače i čitavi gradovi. Tako je primjerice poslalo trgoviste Dalesburg svoga zastupnika u London, da sklopi ugovor glade dobave pušaka. Najviše zaslužuje dakako takozvana „teška industrija“. Broj je oceljnih tvornica silno porasao. Godine 1901. bilo ih je u Zdrženim državama 11, a danas ih ima 40. Radi toga je bilo i veoma zanimivih promjena u broju pučanstva. Tako primjerice broji danas grad Bridgeport 140.000 prema 90.000 njih prije rata, Detroit 682.000 prema 600.000. Jedan je od novope-

oooooooooooooooooooo

KINO

Crvenog križa

ULICA SERGIA BROJ 34.

Danas, 10. travnja 1916.

RASPORED:

Kada mrtvi šute. Henny Porten u glavnoj ulozi. Drama u 2 čina.

Neobično smiješni prizor.

Ravnateljstvo si pridržaje pravo promijeniti raspored.

Početak prve predstave u 2:20; zadnje 6:30

ULAŽNINA: I. prostor K 1; II. prostor 40 filira.

oooooooooooooooooooo

čeni milijunša izumitelj Isaac Rice, koji je od početka rata ovamo „zaslužio“, kako sam priznaje, 15 milijuna dolara, te Marcel Dodge, predsjednik društva Remington Company, koji je isto tako „stekao“ 60 milijuna. Već sad je utvrđeno, da je broj novih milijunša porasao za ove svjetovne vojne za 426, a imadu „nade“, e će se taj broj još i povisiti.

Imaju li srpske srećke vrijednosti? Nekoji posjednici srpskih srećaka pitali su nas, smiju li baciti papire srpskih srećaka. Mi im možemo odgovoriti, da ništa ne smeta što se one sada ne vuku. I njihovo će se pitanje s vremenom uređiti. Nije pametno uništiti ih ili prodati u bezcijenu. Bolje je pohraniti ih i čekati.

General pl. Kuzmanek. Kako se sa privatne strane doznaje, bio je poznati naš general i branitelj Przemisla o božicu silno iznenađen. Gospodje američkog poslanstva u Petrogradu dale su mu posredovanjem Sestara američkog crvenog križa izručiti božični dar, i to erno-žutu kutiju iz baršana, napunjenju listovnim papirum, šest boca crvenog vina, evijede, sapuna, kolnijske votvice, konzerve i večer, kao i osobito finu spravu za brljanje — sve stvari, koje su, kako su darovalice vijele mislile, manjkale i koje će ga po njihovom mjenju razveseliti. General bio je duboko ganut te se je najiskrenije zahvalio.

Novo ruske čete. Gotovo svi posmatrači japanskog rata bili su mnjenja, da je izasljenje prućvih formacija starijih vojnika u prvim mjesecima rata znatno utjecalo na poraza. Japanski je rat bio prije tek dvadeset godina, ali kako se vidi, njegove nauke ne vrijede više. Ruske su čete u svako doba u ovom ratu pokazale, da daju zlostajpu za našim i njemačkim četama, ako i nisu spremne i uporabive. Ali da mogu onako djelovati, kako je to o njima bilo pisano i govoreno za vrijeme japanskog rata, toga danas nema više. Jer ove, što doživljujemo: U dvadesetom mjesecu rata poduzimaju na širokoj fronti navale, kod kojih dakako da nijesu postigli ništa osim poraza — ali pokretaj naprijed i ofenzivna se snaga njima ne smije odrići. Radi toga treba da se ruska ofenziva promatra sa posve ozbiljnog gledišta.

Crni milijunaši u New-Yorku. Kako list New-York Sun piše, imadu u samom New-Yorku oko dvije do tri stotine ernaea milijunša. No teško je pronukati u način njihova života, jer žive posve oijeljeno od vanjskog svijeta — ne iz obilosti, nego jer hoće da svijet ne svraća na njih oči i da zaborave, da su i oni uza sve svoje bogtavo ipak izvrgnuti javnom preziru poput svih ostalih ernea. U omjenju ulicama, kao i u blizini sredinšnjeg parka te u četvrti Brooklyn drže ih za negodne snasjede, no oni nikomu ne dosadjuju. Isključeni od posjeta finih gostionica, vrše kod kuće to sjajnoju gostoljubivošću. Uvijek imadu bijelu služinaću, ponajviše došeljenke, kojih se još nijesu prihvatile američanske predrasude, crna bi služinaću tražila jednakopravnost sa svojim gospodarima, a uz to ne može ista da privikne na dužno postovanje i poslušnost. Svoju djecu šalju ti crni milijunaši u posebni, samo za ernačku djecu osnovani zavod na sveučilištu Howard u Washingtonu, ovdje i ondje i u Yale ili Harvard, a katkad dapače i u Englesku. Ta erna „zlatna mladež“ imadu u New-Yorku u 53. ulici sastajalište za sportske krugove, glumce, glazbenike i pjesnike; njihovi su politički krugovi i gostionice veoma sjajno i raskošno opremljene.